

Анна Власенко

(Умань, Україна)

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розкриваються теоретичні аспекти організації проектної діяльності учнів, підкреслюється, що майбутній учитель має володіти сучасними методиками, бути інформаційно-обізнаним та гнучким, щоб бути спроможним досягати якісних результатів.

Ключові слова: *проектна діяльність, проект, початкова школа, метод проектів, критерії оцінювання, особистісно-орієнтоване навчання.*

The theoretical aspects of organizing students' project activity are revealed in the article. The future teacher must know and use modern techniques and methods to be well-informed and flexible so that to be able to achieve qualitative results.

Keywords: *project activity, project, primary school, a method of projects, criterias of evaluation, personally-oriented teaching.*

Зміни, які сьогодні відбуваються в системі освіти мають об'єктивний характер, врахування якого під час організації навчального процесу на рівні підготовки майбутніх учителів іноземної мови, є необхідним для сьогодення. Для того, щоб учитель міг виховувати активних, соціально-адаптованих, відповідальних громадян, здатних до перетворення і проектування навколишньої дійсності, він сам повинен володіти широким спектром знань, умінь і навичок у сфері проектної діяльності. Методична освіта студентів, їх творчий потенціал, уміння адаптуватися в умовах інформаційного суспільства є запорукою впевненості майбутнього спеціаліста у своїй професійній діяльності.

Кожен навчальний предмет має свою специфіку і, відповідно, передбачає застосування конкретних засобів, форм і методів, вибір яких залежить від навчальної мети. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України, пріоритетним у найближчі роки є комунікативно-орієнтоване вивчення іноземних мов, тобто загальною метою є формування

комунікативної компетентності [1]. При вивченні методики навчання англійської мови у початкових класах, ми дійшли висновку, що на уроках основна увага приділяється переважно формуванню комунікативної компетентності учнів репродуктивно-продуктивного й умовно-комунікативного рівнів.

Дослідження показує, що спроби формування інформативного рівня іншомовної компетентності мають місце лише у спеціалізованих школах чи групах з поглибленим вивченням іноземної мови, у інших школах (зокрема сільських) цей процес відбувається фрагментарно й епізодично. Причинами такого стану речей є, на нашу думку, великий обсяг навчального матеріалу, недостатня кількість навчальних тижневих годин з предмету «Іноземна мова», надмірна кількість учнів у класі, слабка методична підготовка вчителя.

Серед факторів, що спричиняють це явище перевантаження можна виділити такі: наявність психологічного бар'єру в молодих учителів щодо самостійного оволодіння інноваційними технологіями навчання; недостатній рівень розвитку вмінь як студентів, так і педагогів-початківців планувати, проектувати та моделювати технологічний процес навчання і здійснювати рефлексію власної професійної діяльності [4].

На думку Л.В. Коваль, підготовка учителів до впровадження сучасних педагогічних технологій під час викладання англійської мови в початковій школі має носити системний характер і передбачати психологічну, педагогічну й методичну складові [5]. Аналіз літератури з означеної проблеми та результати бесід із учителями 1-4 класів Недригайлівської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів, дозволив визначити шляхи підготовки студентів до технологізації процесу навчання учнів англійської мови: ознайомлення майбутніх учителів початкової школи з досягненнями в галузі психології, педагогіки і часткових методик щодо використання сучасних освітніх технологій у процесі викладання мови; практична підготовка студентів до створення умов для технологізації

навчання молодших школярів (моделювання й проведення уроків за різними навчальними технологіями); формування умінь і навичок майбутніх учителів щодо здійснення рефлексії, що сприяє творчому підходу до організації власної діяльності, проведенню самостійних досліджень.

Мета статті – дослідити особливості використання проектної діяльності на уроках іноземної мови у початковій школі, виявити ускладнення, які можуть виникати у майбутніх учителів іноземної мови, що викладають у початкових класах.

У педагогічній науці та практиці приділялася увага питанням підготовки майбутнього вчителя до проектної діяльності. Питання організації навчання за методом проектів розглядається у працях вітчизняних та зарубіжних учених (Д. Дьюї, У.Х. Кілпатрік, Е. Коллінз, Л.Є. Левін, Д. Піт, С. Шацький). У наш час варіанти використання проектної діяльності розглядаються у працях В. Гузеєва, М. Гуревича, О. Коберніка, І. Лернера, Н. Матяш, М. Павлової, Є. Павлютенкова, Е. Полат, Г. Селевко, В. Симоненко, І. Сасової, М. Романовської, О. Фураєвої, І. Чечеля. Проблеми підготовки вчителя до організації проектної діяльності знайшли своє відображення у дисертаційних дослідженнях Ю. Веселової, М. Елькіна, М. Пелагейченко, С. Ізбаш, Е. Кручай, О. Ожерельєвої, Н. Прокоф'євої, Ю. Фільчакової та інших. Проектну діяльність досліджували такі вчені, як: К. Баханов, Т. Газука, В. Давидова, О. Зосименко, Л. Кондратова, Л. Мартинець, В. Нищета, О. Онопрієнко, Н. Пахомова, О. Пехота, Е. Полат, С. Ящук та ін. Вказані вище автори загалом характеризують проектну діяльність як спрямовану на досягнення загального результату, спільну навчально-пізнавальну, творчу, ігрову діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи. Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються особливості проектної діяльності майбутніх учителів початкової школи.

Основним принципом поновлення початкової школи стала особистісна орієнтація освіти. Особистісно-орієнтована освіта передбачає диференційований підхід до навчання з урахуванням рівня інтелектуального

розвитку школяра, з урахуванням його підготовки з предмета, його здібностей, задатків, інтересів. При такому типі навчання зміст, форми, методи і засоби повинні максимально враховувати індивідуальні особливості школяра і бажані їм способи роботи з навчальним матеріалом. [8] Процес навчання іноземної мови - діяльність надзвичайно індивідуально забарвлена, і в цьому сенсі особистість учителя є важливішою ніж будь-який метод. Тобто, кращою методикою можна вважати ту, яка сприяє зацікавленню учнів до вивчення предмету, що вивчається. Сьогодні вчителю надається достатньо можливостей для реалізації власного розуміння процесу навчання, тому що тільки так можна виконувати свою роботу з ентузіазмом і радістю. Вивчення англійської мови є співпрацею, в процесі якої вчитель і учні працюють разом. Тут необхідна атмосфера радісної співучасті, партнерства.

Практичне впровадження проектної діяльності у навчальний процес може викликати труднощі у майбутніх учителів, навіть якщо вони ознайомлені з теорією її організації.

Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до організації проектної діяльності учнів відбувається не лише під час їх методичної підготовки, а й на практичних заняттях, коли студент самостійно обирає, застосовує і розвиває способи мислення, прийоми роботи та стратегії розв'язання питань, здійснює самоконтроль за розвитком власної іншомовної компетентності.

Для успішного розвитку проектної діяльності у початковій школі, а саме на уроках іноземної мови, робота над проектами повинна займати значне місце у системі вищої освіти, що в свою чергу дозволить майбутньому учителю здобувати практичні знання і навички подальшого використання проектної діяльності у своїй роботі.

Опитування студентів вищих навчальних закладів у Сумській області показують, що існує фактор незадоволення з боку студентів стосовно їхньої підготовки до практичного використання проектної діяльності. А основними причинами цього можна виділити:

- особистісний фактор – бар'єри під час спілкування викладача та студента, причиною яких є різниця у віці; недостатня допомога викладача;
- професійний фактор – викладачі недостатньо обізнані в сфері дослідження; тема дослідження є неактуальною чи не цікавою;
- організаційний фактор – велика кількість студентів у викладача; відсутність часу для реалізації чи захисту проекту; недостатня матеріально-технічна база [9].

Отже, проектна діяльність потребує тісної співпраці викладача та студента, але водночас, однією з основних цілей проектної діяльності є самостійна робота майбутніх учителів. Викладачі мають перейти від авторитарного стилю викладання до партнерства, що побудоване на демократичних відносинах.

Проектна діяльність – нині одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проекту.

Проектна діяльність є надзвичайно демократичним видом педагогіки співпраці, довіри і особистої орієнтації. Вона сприяє розвитку творчої обдарованості. Принципи цієї технології забезпечують добровільність участі, проблематики обговорення, участі в різних акціях, заходах, справах; свободу спілкування на принципах прагнення до взаєморозуміння, конструктивності; повагу до поглядів, ідей, підходів і діяльності учасників; надання можливостей для здійснення дитиною вільного і усвідомленого вибору ідей, норм, цінностей, моделей поведінки, рішень, тощо; забезпечує партнерство, рівноправну співпрацю дітей і дорослих.

Метод проектів у більшості випадків асоціюється з учнями середньої та старшої ланки, але як показує власний досвід роботи - в початковій школі, зокрема на уроках англійської мови, проектна діяльність може успішно розвиватися, з урахуванням особливостей молодших школярів [7]. Лексичний запас молодших школярів характеризується невеликим обсягом, таким учням важко оформляти та представляти свої роботи, робота в групах та парах для них є чимось новим і невідомим, тому всьому цьому їх треба навчити, а отже, використання методу проектів у початковій школі вимагає значної попередньої роботи від учителя. Тож слід враховувати те, що на етапі знайомства з проектною діяльністю збільшується також і час підготовки дітей, а це згодом висвітлиться через якість сформованих знань, умінь та навичок.

Виходячи з власного досвіду використання проектної діяльності, ми дійшли висновку, що є доцільним починати поступове впровадження деяких елементів проектного навчання, поетапного ознайомлення з проектною діяльністю. Перші проекти краще розпочинати з другого класу, в першому ж слід навчати учнів робити нескладні елементи проектів, щоб не перевантажувати їх.

У нашій практиці, проаналізувавши підручник для другого класу можна виділити такі теми для виконання проектних робіт:

- Школа та шкільне життя.
- Моя сім'я і друзі.
- Свята.
- Мій день народження.
- Іграшки та розваги.
- Пори року

Тема «Моя сім'я і друзі» добре підходить для розвитку та впровадження проектної діяльності. Учні із задоволенням малюють родинне дерево та розповідають про своїх членів родини з опорою на фотографії чи намальовані портрети. При цьому вони дізнаються про правила оформлення

проекту: наявність заголовка, автора проекту, клас, охайне оформлення. Серед основних етапів підготовки до впровадження проектної діяльності можна виділити наступні: 1) повідомлення учителя учням про майбутню проектну роботу; 2) ознайомлення з проектами попередніх класів; 3) спільне обговорення переваг та недоліків побачених проектів та надання рекомендацій по їх оформленню; 4) ознайомлення з лексикою та граматичним матеріалом, що буде використовуватися у проекті. А вже на наступному уроці учні представляють та захищають свої проекти. Учитель відзначає позитивні сторони кожного проекту та дає поради над чим ще можна попрацювати. Проект можна продовжувати, оскільки з вивченням нової лексики учні зможуть додавати інформацію до свого проекту і до кінця року в учнів виходить повноцінна розповідь, яку можна оформити невеличкою книжечкою власного виготовлення.

Не менш цікавими для учнів другого класу є теми «Мій день народження», «Іграшки та розваги». Учні із задоволенням виготовляють привітальні листівки до дня народження друзів, членів родини, представляють свої захоплення. Серед виготовлених проектів можна визначити найяскравіший та найцікавіший, де учні також мають змогу оцінити роботи своїх однокласників. Проекти можна продовжувати і в наступних класах, вивчаючи ці теми.

Слід зазначити і те, що проекти в 2 класі є в основному короткостроковими. Вони тривають 1-2 тижні. І вимоги до представлення проекту складені у відповідності з віковими особливостями школярів. Початковий етап роботи з проектами показав необхідність розробки критеріїв оцінки. З кожним роком проекти ускладнюються, вводяться нові прийоми подання та оформлення проектів. Тому до кожного року проектної діяльності існують критерії оцінки. Учні користуються цими критеріями при оцінці товаришів. (Таблиця 1)

Критерії оцінювання проекту (2 клас)

№ п/п	Критерії оцінювання	Бали
1.	<p style="text-align: center;">Критерії оцінювання оформлення проекту (5 балів):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формат А4 • Назва • Автор • Наявність малюнків, фотографій • Охайність 	
2.	<p style="text-align: center;">Критерії оцінювання змісту проекту (4 бали):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відповідність темі проекту • Наявність елементів оригінальності • Повнота • Логічна побудова викладеного матеріалу 	
3.	<p style="text-align: center;">Критерії оцінювання захисту проекту (5 балів):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Фонетична точність мовлення • Граматична побудова речень • Лексична побудова речень • Рівень володіння навчальним матеріалом теми • Емоційність під час представлення проекту 	
	<p style="text-align: center;">Підбиття підсумків:</p> <p>12-14 балів – “10-12” 9-11 балів – “7-9” 6-8 балів – “4-6”</p> <p style="text-align: right;">Отриманий бал:</p>	

У 3-му класі проекти ускладнюються за формою і за змістом. Тривалість проекту не перевищує одного місяця і обмежується рамками вивчення однієї лексичної теми (4-6 уроків). У 4 класі проект «Все про мене» довгостроковий. Проект триває весь навчальний рік і об'єднує всі розповіді, діалоги, вірші, листи, презентації, виступи, складені дитиною протягом року.

Крім балів і оцінки товаришів, можна використати спеціальні номінації для оцінювання: «оригінальність», «науковість», «актуальність». Це стимулює інтерес, мотивує на самостійну пошукову діяльність.

Отже, проектна діяльність у роботі учителів початкової школи – складний процес, який висуває певні вимоги до особистості майбутніх учителів: усвідомлення основ проектної діяльності, дотримання

послідовності етапів роботи над проектом (мотиваційний, теоретичний і результативний) та здатність до вирішення завдань дослідницького характеру. Майбутній педагог має добре знати і враховувати вікові особливості своїх учнів та уміти застосовувати набуті у вищих навчальних закладах знання на практиці, а це в свою чергу сприятиме підготовці молоді, яка ґрунтуватиме свою діяльність на основі демократичних цінностей, буде схильною до навчання впродовж життя.

Організувати проектну діяльність – це означає упорядкувати її в цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою, тобто: суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи діяльності, її результат та процесом її здійснення як повного, завершеного циклу продуктивної діяльності, що реалізується за певний проміжок часу і має чітку структуру. Предметом виступає сама проектна діяльність як новий тип організаційної культури діяльності де на меті є оволодіння педагогами методологією педагогічного проектування на теоретичному, практичному і творчому рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Викладання іноземної мови в початковій школі. Методичні рекомендації / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://helename.ucoz.ua/news/vikladannja_inozemnoji_movi_v_pochatkovij_shkoli_metodichni_rekomendaciji/2012-08-16-71
2. Волковська Т. Проектування як метод особистісно орієнтованого навчання // Початкова освіта. – 2006. – № 40. – С. 9-12.
3. Гальскова Н. Д. Новые технологии обучения в контексте современной концепции образования в области иностранных языков //Иностр. языки в школе. – 2009. – № 7. – С. 13 – 14.
4. Горохова Н. Э. Личностный подход в процессе активного обучения школьников иностранному языку: Автореф. дис. канд. психол. наук. - 19.00.07. – СПб, 1998. – 22 с.

5. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. – Донецьк: ТОВ «Юговосток, Лтд», 2006. - 226 с.
6. Ніколаєва О. Колективний проект: підготовка та захист //Завуч. – 2005. - № 31. – С. 14-23.
7. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2009. –С.116 – 130.
8. Сисоєва С. Особистісно-зорієнтовані технології: метод проектів //Підручник для директора. – К.:Плеяди, 2005. – №9-10. – С.25-31
9. Таран З. Трансформація ролі педагога в управлінні творчими та практико-орієнтованими проектами /З. Таран//Відкритий урок. – 2004. – №5/6. – С.18-20
- 10.Цимбалару А. Організація проектної діяльності сучасного вчителя / А.Цимбалару // Початкова освіта. – 2008. – № 32. – С.16-31.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Власенко Анна Олександрівна - аспірант Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.